

УДК 782.8.08(100)(477)»20/21»

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2025-4-22>**Дарина СУПРУНОВА***аспірантка, викладачка кафедри музичного мистецтва, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, вул. Лаврська, 9, м. Київ, Україна, 01015***ORCID:** <https://orcid.org/0009-0009-8968-0527>

Бібліографічний опис статті: Супрунова, Д. (2025). Проблематика досліджень мюзиклу як ключ до осмислення типологічних характеристик жанру. *Fine Art and Culture Studies*, 4, 180–188, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-4-22>

ПРОБЛЕМАТИКА ДОСЛІДЖЕНЬ МЮЗИКЛУ ЯК КЛЮЧ ДО ОСМИСЛЕННЯ ТИПОЛОГІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ЖАНРУ

Мюзикл як один з показових жанрів сучасності, що динамічно розвивається і водночас не демонструє радикального відходу від представленої вже на початковому етапі розвитку жанру первинної жанрової моделі, викликає зацікавлення передусім у зв'язку з прагненням осмислити закорінені у ньому мистецький потенціал. Виникнення численних різновидів цього жанру зумовлене передусім виразовістю й різноманітністю стилістики, яку використовують його автори. Здійснені ж в українському і світовому науковому просторі дослідження щодо загальних і специфічних закономірностей цього жанру, а також окремих творів і навіть окремих локальних тенденцій (представлених, зокрема, у бродвейських концепціях) сформували основу для осмислення точності типологічних характеристик цього жанру і наявних у таких характеристиках термінологічних формулювань. Важливість цього етапу у процесі наروчення даних загалом і теоретичного базису подальших досліджень зумовлена не тільки пошуком відповідності застосовуваної термінології специфіці жанру і авторським задумам. Він слугує виявленню тих глибинних структур у драматургії і виразових засобах кожного твору, що можуть створити ґрунт для розуміння мюзиклів не тільки як репрезентантів «популярної культури», а й таких сутнісних основ сучасних синтетичних жанрів, як моделювання змістовності шляхом маніпулювання широко відомими і сутнісними для різних культур чинниками і засобами. Загалом же огляд проблематики, представленої в різних дослідженнях цього жанру, також призвів до розуміння необхідності поглибленого вивчення сценічних та екранних різновидів мюзиклу з метою конкретизації їх типологічних параметрів і виявлення ймовірних відмінностей смислового простору таких зразків щодо інваріантної жанрової моделі. В умовах онтологізованості сучасного мистецтва оновлення векторів у вивченні важливих явищ сприяє поглибленому осмисленню їх сенсів, дискурсів і парадигм. А відтак у відмові від спрощення і усталених стереотипів реалізується можливість для більш повнішого і різноаспектного сприйняття світу.

Метою статті є обґрунтування доцільних підходів до осмислення типологічних характеристик мюзиклу шляхом вивчення заявлених у оприлюднених публікаціях напрямків вивчення цього жанру та його типологічних характеристик.

Методологія дослідження заснована на осмисленні збігів і відмінностей у процесі застосування системного охоплення типових для певної сфери методів і, водночас, підходів до осмислення проєкцій контекстуального рівня на конкретні прояви жанру чи стилю.

Наукова новизна пропонованого дослідження полягає у привнесенні у наукове осмислення дискурсу мюзиклу аспекту мистецької значущості та обґрунтуванні ймовірностей теоретичних наголосів у вивченні жанру не тільки як репрезентанту «популярної культури», а й сучасного розуміння синтетичності жанрів.

У висновках наголошено на можливості звернути увагу на співвідношення інваріантів з особливостями жанрових різновидів. Мюзикл як жанр, що пропонує варіативну «картину світу» в межах характерних для цього жанру тематичних напрямків, дозволяє вбачати у його розвитку виразний вияв достатньо високого ступеня концептуальності. Водночас перспективним напрямком залишається пошук і обґрунтування критеріїв систематизації мюзиклів.

Ключові слова: мюзикл, жанр, жанровий різновид, типологічні характеристики, напрямок, проблематика, історичний процес, традиції середовища, термінологія

Daryna SUPRUNOVA*Postgraduate Student, Teacher at the Department of Musical Art, National Academy of Culture and Arts Management, 9 Lavrska St, Ukraine, 01015***ORCID:** <https://orcid.org/0009-0009-8968-0527>

To cite this article: Suprunova, D. (2025). The problematics of musical research as a key to understanding the typological characteristics of the genre. *Fine Art and Culture Studies*, 4, 180–188, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-4-22>

THE PROBLEMATICS OF MUSICAL RESEARCH AS A KEY TO UNDERSTANDING THE TYPOLOGICAL CHARACTERISTICS OF THE GENRE

The musical is one of the emblematic genres of modernity, characterized by dynamic development while simultaneously avoiding a radical departure from the primary generic model established at the initial stage of its evolution. Scholarly interest in this phenomenon arises primarily from the aspiration to comprehend the artistic potential embedded within it. The emergence of numerous variations of the genre is determined above all by the expressive capacity and stylistic diversity employed by its creators. Research conducted in both Ukrainian and international academic contexts – focusing on the general and specific regularities of the genre, on individual works, and on localized tendencies (notably those rooted in Broadway traditions) – has provided a basis for evaluating the precision of typological characteristics attributed to the genre and the terminological formulations underlying them. The significance of this stage in accumulating theoretical data for further study lies not only in the search for terminological adequacy in relation to the genre's specificity and authors' intentions, but also in the identification of deeper structural layers of dramaturgy and expressive means within each work. These structures enable us to interpret musicals not solely as representatives of "popular culture," but also as substantial foundations of contemporary synthetic genres, capable of constructing meaning through the manipulation of widely recognizable elements and symbols across diverse cultural contexts. A survey of the issues addressed in various studies of the genre has likewise underscored the necessity of a more profound exploration of both stage and screen forms of the musical, with the aim of clarifying their typological parameters and revealing potential differences in the semantic space of these variants in relation to the invariant generic model. In the conditions of the ontological orientation of contemporary art, the reconfiguration of research vectors facilitates a more profound comprehension of meanings, discourses, and paradigms. Thus, by rejecting oversimplifications and conventional stereotypes, a more comprehensive and multifaceted perception of the world becomes possible.

The aim of this article is to substantiate appropriate approaches to understanding the typological characteristics of the musical by examining the directions outlined in published research regarding the study of this genre and its typological features.

The methodology of the study is based on the analysis of similarities and differences in the application of system-based methods typical for a particular domain, while simultaneously exploring approaches to interpreting contextual projections as they manifest in specific expressions of genre or style.

The scientific novelty of the proposed research lies in introducing the aspect of artistic significance into the scholarly discourse on the musical, as well as in substantiating the potential for theoretical emphasis on studying the genre not only as a representative of "popular culture" but also as a manifestation of contemporary understandings of genre synthesis.

The conclusions highlight the possibility of drawing attention to the relationship between invariants and the specific features of genre variants. The musical, as a genre offering a variable «worldview» within thematically characteristic domains, reveals a distinctly conceptual dimension in its development. At the same time, a promising direction for further inquiry remains the search for and substantiation of criteria for systematizing musicals.

Key words: musical, genre, genre variety, typological characteristics, direction, problem, historical process, traditions of the environment, terminology.

Вступ. Велетенський художній і науковий досвід, накопичений людством упродовж багатьох історичних епох, раз у раз виявляється недостатнім при виникненні нових явищ чи феноменів або ж внаслідок поглибленні інтересу до складових етнічних традицій, традицій того чи іншого середовища чи мистецької творчості. Характерно, що така недостатність стосується як родо-видової системи і окремих жанрів, мовно-виразових комплексів у межах стилів чи міжстильових експериментів, так і підходів до вивчення певних явищ, тенденцій і процесів. Також закономірно, що зміна ракурсу відкриває нові

дослідницькі площини, раніше приховані під «вуаллю» нерозв'язаних і – (що не завжди справедливо) – очевидних або й навіть «поверхових» питань.

Так зауваження стосуються і мюзиклу – жанру, історія котрого розгорталась у XX ст. і спочатку пов'язувалась його апологетами і критиками, науковцями і принагідними спостерігачами з хронологічно і географічно найближчими джерелами. Проте завдяки нетривіальним ініціативам авторів таких творів, а також наполегливим розшукам багатьох вчених, сьогодні уяву про витоки і складові жанру розширено, а нові неординарні твори

сприяють якісному розширенню проблематики для досліджень. До цього спонукають і цивілізаційно-культурні зміни першої чверті XXI ст., що привнесли у найрізноманітніші мистецькі жанри (у тому числі і мюзикл) модифікації як позитивного, так і негативного сенсу, але, водночас, не позбавили їх від шарму досконалості у слідуванні традиціям і тому – ефектності несподіваного чи очікуваного експериментування. Розуміння цих закономірностей є причиною звернення до якомога детальнішого огляду існуючої і доступної в сьогоденних реаліях наукової літератури: адже систематизація цього матеріалу не тільки формує уяву про наявну теоретичну базу, а й висвітлює важливі для вивчення сфери в «минулому й сучасному» обраного жанру у світовому й українському мистецтвознавстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Хоча приналежність мюзиклу до числа «легких» жанрів донедавна стримувала наукові зацікавлення його цариною вітчизняних вчених, проте з моменту осмислення жанру вагомою складовою сучасного мистецтва¹ ситуація була докорінно змінена. При цьому відбувається не тільки накопичення знань, а й виникнення певних суперечностей. Наприклад, у публікації 2017-го року було заявлено про висвітлення основних методологічних напрямків і окреслення кола проблематики (Бойко, с. 179), але через кілька років у іншій публікації мюзикл названо маловивченим жанром музично-драматичного театру (Котляр, 2020). Поряд з твердженнями про те, що «мюзикл є одним з домінуючих музично-театральних жанрів в американській музичній культурі XX і XXI століть» (Лю Цзянь, 2023, с. 40) та констатування його специфічної інтернаціональної природи, відбувалося посилення уваги до національних втілень жанру і відповідних модифікацій мовно-виразового фонду (Манько, 2012; Горбатовська, 2024) в різних контекстуальних умовах і у порівнянні з близькими чи спорідненими жанрами (Манько, 2012). Більше того, мистецькі досягнення у сфері мюзиклів – за розуміння значення жанру в сучасній

культурі – стали основою для написання і захисту кількох дисертаційних досліджень (Манько, 2014; Лю Цзянь, 2023), висвітлення комплексної проблематики у яких дозволило здійснити важливі узагальнення щодо природи і особливостей жанру, його історичної динаміки і потенціалу.

Проте, як це вже відбувалося з багатьма жанрами і класичної, і масової музики, необмежений потенціал мюзиклу і відкриті можливості для втілення в його межах найрізноманітніших задумів є причиною для продовження розробки багатьох ще не актуалізованих питань. Тому **метою статті** є огляд ракурсів вивчення мюзиклу як одного з характерних для сучасності синтетичних жанрів з ціллю виявлення можливих шляхів розвитку його типологічних основ у композиторській і виконавській творчості, а також розширення мистецтвознавчого охоплення відповідної цьому процесу проблематики.

Основний матеріал дослідження. Останні десятиліття у вивченні історії та актуальних проблем мюзиклу позначені виявленням низки властивостей, що вказують як на життєздатність цього жанру, так і на різноманітні проблеми в його мистецькій динаміці. Жанр, що окреслився тільки упродовж другої чверті XX ст., і при цьому «претендує» на багату передісторію (принаймні, завдяки характерності питомих для нього джерел), на відміну від тенденцій в академічній музиці і за вражаючої свободи у стилевих засобах виявляє доволі сильну константність у його основах, що подекуди межує зі стереотипністю, характерною для феноменів масової культури. Проте такі «полюси», як і наполегливість наукового осмислення притаманних історії жанру закономірностей, дозволяє щоразу відкривати неапробовані можливості для розвитку творчого і наукового потенціалу, що криються у його царині.

Після багатьох досліджень щодо історії та особливостей мюзиклу в світовій (Кравченко, 2014; Теслер, 2023; Bez, Degenhardt, Hofmann, 1980) та українській (Мельник, 2018; Манько, 2014;) творчості, у яких, серед інших рис, відбувалося висвітлення філософських основ і потенцій (Колесник, 2004), поліжанрових аспектів (Верховенко, 2013) і особливостей жанрових різновидів (Белименко, 2022),

¹ До початкових публікацій, що виявляли зародження інтересу до жанру, належать, наприклад, статті «Ранок мюзиклу» О. Сакви у спеціалізованому виданні «Український театр» (Саква, 1979). «Вічна казка мюзиклу» С. Зінич у журналі Вавілон XXI (Зінич, 1993). Важливі позиції у його формуванні в українській науці було висвітлено С. Манько у статті «Історія розвитку жанру мюзиклу в Україні в першоджерелах та публікаціях» (Манько, 2014).

привнесення в жанр українських митців передусім з огляду оновлення тематики і образного наповнення (Рудий, 2024), в українському мистецтвознавстві відбулося фактично уніфіковане розуміння мюзиклу як специфічно-синтетичного виду сценічного мистецтва (Кікоть, 2009; Бойко, 2017, с. 179) і результату культурної інтеграції та взаємопроникнення (Лапко, 2018). Так, за дисертаційними висновками С. Манько, оприлюдненими ще 2014-го року, мюзикл визначено як «сучасний музично-сценічний жанр масової культури, який ґрунтується на виразових засобах естради, музичного і драматичного театру» (Манько, 2014, с. 172). Тобто, по суті, було здійснено визначення його синтетичної природи. Втім, А. Бондаренко у публікації «Мюзикл як інтонаційна практика» (Бондаренко, 2022, с. 79) констатував, що перше обґрунтоване визначення мюзиклу – як «сценічного театрального-видовищного жанру, характерною властивістю якого є синкретизм його мистецьких компонентів (акторської гри, музики, слова, співу, танцю, сценографії) – в українському музикознавстві належить К. Станіславській. Таке твердження, викликаючи враження простої заміни понять («синтетичний» на «синкретичний»), потребує вагомих додаткових пояснень. Адже введення терміну «синкретизм» у сферу мюзиклу за аналогією до фольклорних і релігійних сфер, де він означав практику асиміляції істотно відмінних між собою традицій в нову і при цьому цілісну систему, за успадкованої від жанрів-попередників і при цьому первинної для самого жанру цілісності елементів різних мистецтв (музики, театру, хореографії) викликає сумніви у його коректності. Так, за «Філософським енциклопедичним словником» синкретизм означає «нерозчленованість явища, якою характеризуються початкові стадії його розвитку, а також неприродна з'єднаність різнорідних елементів у певній цілісній сукупності, напр., ... різних стилів у мистецькій традиції ...» (Канак, 2002). У «Encyclopædia Britannica», де надано етимологічні відомості терміну (*грец.* συκρητισμός, від σύν і κέραννυσι, викликати або з'єднувати), тлумачення наступне: «... акт або система змішування, об'єднання або примирення негармонічних елементів» (Encyclopædia Britannica). Цей термін застосовують також у фольклористиці. Зокрема, А. Іваницький пояснює його

сутність так: «Під синкретизмом первісного мистецтва розуміють звичайно його нечленованість на види мистецтва (музику, танець, поезію тощо) та поєднання мистецтва з обрядовістю і ремеслами. Лише згодом відбулося виділення із первісного синкретизму видів мистецтва, проте не до кінця – у пісні і досі існує нерозчленованість слова і музики. Але синкретизм як жанро-видо-родова аморфність – явище достатньо відоме і добре досліджене (Іваницький, 1997, с. 39). Враховуючи щойно наведені твердження, що вже набули статусу постулатів у різних наукових галузях, важливо розуміти, що синкретизм не слід асоціювати з міксуванням елементів різних стилів, що іноді навіть складають враження еклектичності внаслідок необхідності досягнення певного виразового ефекту.

Важливим для врахування у наступних дослідженнях є ще один аспект, привідкритий завдяки згаданим працям. Так, С. Манько запропонувала «розглядати мюзикл як систему з жанрових різновидів: мюзиклу-оперети, мюзиклу-водевілю, мюзиклу-комедії, мюзиклу-шоу, мюзиклу-мозаїки, мюзиклу-драми, рок-опери, рок-фолк-опери, арт-рок-містерії, зонг-опери, дитячого мюзиклу (мюзиклу-казки, дитячої рок-опери, мюзиклу-мозаїки, новорічного шоу-мюзиклу)» (Манько, 2014, с. 173). К. Станіславська ж пропонує до наукового застосування поняття «мюзикл-опера», хоча водночас наполягає на чіткості межі «між мюзиклом та рок-оперою, поп-оперою та іншими видами сучасних опер» (Бондаренко, с. 79). Не зовсім зрозумілими є підстави введення такого терміну внаслідок його ототожнення з мюзиклом як таким, оскільки саме диференціювання на основі панівної стилістики застосоване в наступному наведеному вченою ряді.

Окрім цього, залишається «поза дужками», чи належить до цієї послідовності такий популярний напрямок і різновид, як дитячий мюзикл і чи доцільно визначати його зразки як «мюзикл-опера». Адже не виникає сумнівів щодо виокремлення дитячих мюзиклів як самобутнього напрямку / жанрового різновиду і «полегшення» виразових засобів внаслідок спрямування на дитяче сприйняття. Слушно нагадати, що в історичному процесі розвитку в українській музиці цей різновид належав до початкових «проб» жанру. Як виявила

Л. Белименко², до перших мюзиклів, що були написані українськими композиторами, належали «Лис Микита» Б.-Ю. Янівського (1967), «Пригоди на Міссісіпі» Ж. Колодуб і Л. Колодуба (1971), «Пригоди Яви і Павлуші» В. Шаповаленка (1974) (Белименко, 2023, с. 245).

Доречно зауважити й важливий аспект щодо термінологічного базису. За наявності в англomовній літературі поняття рок-мюзиклу (Everett, 2002), виняткове значення самотньої виразності у багатьох зразках жанру на ранніх етапах розвитку, і розмаїття стилістичних версій у сучасних творах, не було введено поняття «джаз-мюзикл». Ймовірно, це пов'язане з тривкими стилістичними традиціями й уподобаннями середовища, у якому відбулося формування жанру, тоді як інші стилістичні «наверстування» змінювали тільки «мовну» атмосферу жанру за сталості його жанрових і, на загальному рівні, виразових складових. Таке припущення підтверджує наступне: для будь-яких систематизацій важливо, що, як визначив К. Ковальке, драматургічна модель мюзиклу «...відносно стабільна у своїй загальній умовності та стійка до радикальних змін»³ (Лю Цзянь, 2023, с. 43). Тому для мюзиклу, по суті, не характерна ситуація, зауважена Н. Костюк щодо жанрової системи академічного музичного мистецтва загалом навіть на рівні концепту жанрового визначення⁴.

Тривалий час і у дослідженнях різних наукових шкіл здійснювалася активна робота щодо визначення основних рис жанрового інваріанту мюзиклу та створення його універсальної моделі (С. Манько). Для досягнення таких цілей дослідниками було проаналізовано значний масив вітчизняної і закордонної літератури. Проте саме українській науковій школі належать вагомі здобутки у визначенні відповідних

характерних рис мюзиклу. Так, запропонованою Лю Цзянь інваріантною моделлю охоплено:

- провідні драматургічні принципи (названо принцип парності) і особливості (наявність трьох ключових драматургічних вузлів);
- структурні риси (двоактність з більш розгорнутою першою і коротшою другою дією);
- тематична єдність мюзиклу, яка забезпечується системою реприз, використанням наскрізних тем і лейтмотивів.

Підсумкова характеристика цього аспекту, надана Лю Цзянь, наступна: «Жанровий інваріант мюзиклу включає жанровий зміст, пов'язаний з його текстом, тобто лібрето; загальну композицію мюзиклу (кількість актів та сцен); певний набір сцен і номерів, що втілюють поворотні моменти драматургії, фактор тематизму й тематичної єдності, що полягає у використанні тематичних зв'язків навідстані, які набувають вигляду системи реприз, а також лейтмотивів» (Лю Цзянь, 2023, с. 45). Натомість дещо хронологічно раніше С. Манько до питомих рис жанру зарахувала обов'язковість сюжетної лінії (у щойно наведеному визначенні Лю Цзянь наявність тексту і лібрето не означає обов'язковості сюжету); сучасну ритмоінтонаційну основу; виконання «синтетичними» артистами з використанням мікрофонів (при цьому манери співу – естрадна, побутова, академічна чи фольклорна – є рівнозначними); поєднання пісенних форм з розмовними діалогами; широке застосування технічної апаратури і спецефектів. Внаслідок розгортання такого «ланцюга властивостей» дослідниця здійснює висновок про «... значну рухливість його структури і викликає системний поділ жанру на різновиди» (Манько, 2014, с. 172). Ці зауважені обома дослідниками властивості дозволяють констатувати у мюзиклі типологічні закономірності, властиві розвитку будь-якого жанру: «Те, що інваріантна модель ... володіє стабільними властивостями – конкретною структурою, чіткими функціями і виразними ментальними атрибутами, а щільність інформації в ній передбачає варіантну мобільність, певною мірою накреслює логіку зміни жанру» (Костюк, 2007, с. 75). Незаперечним на сьогодні є те, що розвиток мюзиклу відбувається «... між певною ідеальною жанровою моделлю та межею існування цього жанру,

² Окрім апробації наукової концепції та оприлюднення фактологічних даних (Белименко, 2023), Л. Белименко на матеріалі «дитячого» жанрового варіанту було захищено дисертацію «Дитячий мюзикл у сучасному українському сценічному мистецтві». Матеріал цієї ж сфери досліджує також О. Шевельова (Шевельова, 2021; Шевельова, 2022).

³ Kowalke, Kim H. (2013). Theorizing the Golden Age Musical: Genre, Structure, Syntax. Gamut: Online Journal of the Music Theory Society of the Mid-Atlantic, 6 (2), 133–184. <https://trace.tennessee.edu/gamut/vol6/iss2/6/>

⁴ «Стильова ситуація ХХ ст. позначилася на посиленні рухливості, нестійкості, неоднозначності жанрових дефініцій. Часто традиційні жанрові визначення – відносно чітко детерміновані стосовно семантичних та формальних характеристик – втрачають свою абсолютність» (Костюк, 2007, с. 76).

між якими відбувається історичний розвиток Ж[анру] м[музичного]. В цих інтражанрових межах розгортається доволі **значний спектр можливих модифікацій** (пожирнення моє. – Д. С.). Внаслідок можна говорити про ... те, що він являє собою **спільність різновидів** (пожирнення моє. – Д. С.), які схожі між собою в межах 'жанрової області' та володіють певною автономністю» (Костюк, 2007, с. 75).

Очевидно, що така «рухливість», як і динамічність інших складових за помітної тривкості жанрового каркасу вплинула на активність входження мюзиклу в кінопростір. Це з одного боку. З другого боку, внаслідок того, що в історії та сучасності жанру істотну роль відіграло кіномистецтво, важливо звернути увагу на ракурси, представлені у дослідженнях музичних фільмів, оскільки світова практика такого напрямку кінематографу відіграла і відіграє величезну роль у розвитку виразових можливостей жанру. Наслідком цього стало навіть термінологічна диференціація. Так, у працях Джона Кенріка «History of Film Musicals» (Kenrick, 1996), «The History of Musicals» (Kenrick, 2000), «Musical Theatre: A History» (Kenrick, 2008) та ін. цей вчений представив виразні і різноманітні грані в історії цього жанру і запропонував типологічну класифікацію «stage» і «screen» (сценічні та екранні). мюзикли, виокремивши серед другого типу «телевізійні» зразки, а також кабаре.

Різнороманітні узагальнення щодо особливостей цього різновиду висвітлені, зокрема, у монографії «The American film musical» Ріка Алтмана (Altman, 1989), інших працях та загальних енциклопедичних оглядах. Закономірно, що рівень висвітлення заявленої проблематики безпосередньо залежить від жанру публікації. Так, наприклад, у статті «Musical film»⁵ у «Encyclopedia Britannica» присутнє наступне визначення, позбавлене будь-яких суттєвих конкретизацій: «Музичний фільм – кінофільм, що складається з сюжету, що включає музичні номери». У цій інтернет-статті доцільно звернути увагу на «географічний» чинник: «Хоча зазвичай вважається, що це американський жанр, музичні фільми з Японії, Італії, Франції, Великобританії та Німеччини зробили свій

внесок у його розвиток»⁶ (Musical film). У цьому зв'язку, як видається, важливо коректніше застосовувати термін «вестернізація»⁷, що у контексті розвитку мюзиклу має дещо невідповідний сенс. Наприклад, у працях С. Манько присутнє твердження про те, що «оскільки жанр виник саме на Бродвеї, вестернізація впливає на його європейські напрями». Проте цього не може і не бути, оскільки сенс терміну «westernization» полягає у констатації впливу західної (переважно західно-європейської і північноамериканської) культури та її цінностей на культури інших частин світу. Тому експансія мюзиклу у його бродвейському вигляді не тільки на європейське мистецтво логічно не завжди є коректним. Водночас саме бродвейська модель виявила домінантність у поширенні кіномюзиклу. Так, за спостереженням О. Бойко, упродовж першого десятиліття ХХІ ст. мюзикл став важливою складовою телевізійного простору і в Україні (Бойко, с. 179). І вже наприкінці першого десятиліття ХХІ ст. були здійснені спроби осмислення особливостей цього напрямку у статті Ангеліни Іванчик «Кіномюзикл: ретроспектива та сучасність» (Іванчик, 2009).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Виявлені вченими і дослідниками мюзиклів типологічні характеристики жанру, а також – після оприлюднення кількох жанрових моделей, – проникнення у сферу жанрового колориту і узгоджень семантичного рівня дозволяють на новому етапі досліджень звернути увагу на співвідношення інваріантів з особливостями жанрових різновидів. Мюзикл як жанр, що пропонує варіативну «картину світу» в межах характерних для цього жанру тематичних напрямків, дозволяє вбачати у його розвитку виразний вияв достатньо високого ступеня концептуальності. Водночас, як і на попередніх етапах дослідження цього жанру, перспективним напрямком залишається пошук і обґрунтування критеріїв систематизації мюзиклів. І серед найперспективніших напрямків майбутніх досліджень дедалі чіткіше постає потреба диференціації сценічного і кінематографічного різновидів.

⁶ Проте у цьому переліку відсутня надважлива для світового кіномистецтва і розвитку мюзиклу чи, принаймні, музичних фільмів згадка про індійську фільмографію.

⁷ Вестернізація (англ. westernisation) – процес переходу суспільства чи належних до нього суспільних груп / прошарків від питомої і традиційної системи цінностей до системи цінностей західної цивілізації.

⁵ При цьому у термінологічному апараті українського мистецтвознавства усталений у світовій культурній і науковій практиці англійський варіант «film musical» представлено аналогом «кіномюзикл», хоча його точність дискусивна.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Белименко Л. І. Жанрова та естетична специфіка сучасного дитячого мюзиклу. Мистецтвознавчі записки. 2022. Вип. 42. С. 133–137.
2. Белименко Л. Дитячий мюзикл у сучасному українському сценічному мистецтві : дис. ... канд. мистецтвознавства. Київ, 2023. 215 с.
3. Бойко О. С. До питання дослідження мюзиклу. Культурологічна думка. 2017. № 12. С. 179–184.
4. Бондаренко А. Мюзикл як інтонаційна практика. Вісник КНУКіМ. Серія : Мистецтвознавство. 2022. Вип. 46. С. 78–86.
5. Верховенко О. А. Поліжанрові аспекти українського мюзиклу. Вісник КНУКіМ. Серія : Мистецтвознавство. № 24. 2011. С. 240–246.
6. Горбатовська М. О. Національна ідентичність в контексті сучасного артпроєкту: рок-мюзикл «Ти[Романтика]». Scientific research: modern challenges and future prospects. Proceedings of the 2nd International scientific and practical conference., м. Мюнхен, 23–25 верес. 2024. С. 229–234.
7. Зінич С. «Вічна казка мюзиклу». Вавілон XXI. 1993. № 1–2. С. 39–41.
8. Іваницький А. І. Українська музична фольклористика (методологія і методика) : Навчальний посібник Київ : Заповіт, 1997. 392 с.
9. Іванчик А. О. Кіномюзикл: ретроспектива та сучасність. Мистецтвознавчі записки. 2009. Вип. 16. С. 125–132.
10. Канак Ф. Синкретизм. Філософський енциклопедичний словник / В.І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін ; Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України. Київ : Абрис, 2002. С. 581.
11. Кікоть Н. Ю. Феномен синтезу мистецтв у контексті мюзиклів. Культура та інформаційне суспільство XXI ст. : матеріали всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених, 23–24 квіт. 2009 р.: до 80-річчя Харків. держ. акад. культури / [ред. кол.: В.М. Шейко та ін.]. Харків, 2009. С. 195–196.
12. Колесник О. С. Філософський потенціал сучасного мюзиклу. Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Серія: філософські науки. Вип. 32. Чернігів : ЧДПУ, 2004. С. 34–39.
13. Костюк Н. Музичні жанри: класифікаційні проблеми. Студії мистецтвознавчі. Київ : ІМФЕ НАН України, 2007. № 2(18). С. 73–80.
14. Кравченко Д. Сучасний театральний мюзикл як явище видовищної культури. Імідж сучасного педагога. 2014. № 10. С. 47–50.
15. Лапко В. В. Становлення жанру «мюзикл» як результат інтеграції та взаємопроникнення культур. Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури : зб. наук. пр. Київ : Міленіум, 2018. Вип. 40. С. 327–333.
16. Лю Цзянь. Жанровий інваріант бродвейського мюзиклу на рубежі XX–XXI століть : дис. ... доктора філософії. Харків, 2023. 255 с.
17. Лю Цзянь. Риси жанрового інваріанту мюзиклу та його втілення в «Wicked» С. Шварца. Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти. 2023. Вип. 67. С. 39–55.
18. Манько С. Б. Відображення національної ментальності в мюзиклі. Культура та інформаційне суспільство XXI століття : матеріали всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених, 19–20 квіт. 2012 р. Харків, 2012. С. 170.
19. Манько С.Б. Мюзикл у художній культурі України кінця XX – початку XXI ст. : дис. ... канд. мистецтвознавства. Харків, 2014. 222 с.
20. Манько С. Історія розвитку жанру мюзиклу в Україні в першоджерелах та публікаціях. Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті. 2014. № 1. С. 43–47.
21. Манько С. Мюзикл і рок-опера в українському соціокультурному просторі. Культура України. 2012. № 39. С. 268–276.
22. Мельник М. Мюзикл як феномен мистецтва української естради XXI століття. Економіка і культура України в світових глобалізаційних процесах: позиціонування і реалії : Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ (2018, 22 березня). Київ, 2018. С. 137–140.
23. Полянський Т. Мюзикл як поліжанровий феномен музичного театру: історія та перспективи. Мистецтвознавчі записки. 2013. № 23. С. 122–128.
24. Рудий Д. Мюзикл одеських авторів «Княгиня Ольга» як сучасна версія поширення української культури. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. 2024. № 48. С. 270–275.
25. Саква О. Ранок мюзиклу. Український театр. 1979. № 3. С. 28–29.
26. Теслер Т. Мюзикл XXI століття: тенденції розвитку. Fine Art and Culture Studies. 2023. № 1. С. 122–128.
27. Шевельова О. Реалізація сучасного дитячого мюзиклу О. Спіліоті «Жаба Маша» в контексті субкультури молодого покоління. Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Київ, 2022. № 1 (54). С. 149–161.

28. Шевельова О. Сучасний дитячий мюзикл «Жаба Маша» О. Спіліоті в контексті режисерського моделювання творчого мистецького проєкту. Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Київ, 2021. № 3–4 (52–53). С. 262–276.
29. Altman R. The American film musical. London : British Film Institute, 1989. 386 p.
30. Bez H., Degenhardt J., Hofmann H. P. Musical: Geschichte und Werke. Berlin, 1980. 399 s.
31. Everett William A.; Laird Paul R., eds. The Cambridge Companion to the Musical. Cambridge Companions to Music. Cambridge University Press, 2002. 310 c.
32. Kenrick, J. History of film musicals. *Musicals101.com*. 1996. URL: <https://www.musicals101.com/erafilm.htm>
33. Kenrick, J. Musical Theatre: A History. Continuum, 2008. 408 p.
34. Kenrick, J. The history of musicals. *Musicals101.com*. 2000. URL: <https://www.musicals101.com/history1.htm>
35. Musical film. Encyclopedia Britannica / The Editors of Encyclopaedia Britannica. URL : <https://www.britannica.com/art/musical-film>
36. Syncretism. Encyclopædia Britannica. Vol. 26 (11th ed.). 1911. URL: https://en.wikisource.org/wiki/1911_Encyclop%C3%A6dia_Britannica/Syncretism

REFERENCES:

1. Belymenko, L. I. (2022). Zanrova ta estetychna specifika suchasnogo dytachogo muzyklu [Genre and aesthetic specificity of modern children's musical], Notes on art criticism, 42. 133–137. [in Ukrainian].
2. Belymenko, L. I. (2023). Dytyachyy muzykl u suchacnomy ukrayinskomyu scenichnomu mystetctvi [Children's musical in modern Ukrainian stage art] : dissertation. Kyiv National University of Culture and Arts, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kyiv [in Ukrainian].
3. Boyko, O.S. (2017). Do pytannya doslidzennya muzyklu [To the Question of Studying the Musical]. The Culturology ideas, 12, 179–184 [in Ukrainian].
4. Bondarenko, A. (2022). Muzykl yak intonatsiyna praktyka. Visnyk KNUKiM, 46, 78–86 [in Ukrainian].
5. Verhovenko, O.A. (2011). Polizanrovi aspekty ukrayinskogo muzyklu. Visnyk KNUKiM, 24, 240–246 [in Ukrainian].
6. Gorbatovska M.O. (2024). Natsionalna identychnist v konteksti suchasnogo artproiektu: rok-miuzykl «Ty[Romantyka]» [National identity in the context of a modern art project: the rock musical «You [Romance]»]. *Scientific research: modern challenges and future prospects*. Proceedings of the 2nd International scientific and practical conference, 229–234 [in Ukrainian].
7. Zynych, S. (1993). «Vichna kazka miuzyklu» [The eternal tale of the musical]. Babylon XXI, 1–2, 39–41.
8. Ivanytskyi, A. I. (1997). Ukrainska muzychna folklorystyka (metodolohiia i metodyka) : Navchalnyi posibnyk. Kyiv [in Ukrainian].
9. Ivanchyk, A. O. (2009). Kinomiuzykl: retrospektyva ta suchasnist. Mystetstvoznavchi zapysky, 16. 125–132 [in Ukrainian].
10. Kanak, F. (2002). Synkretizm. Syncretism. Philosophical Encyclopedic Dictionary / V.I. Shynkaruk (editor-in-chief) and others; Institute of Philosophy named after Hryhoriy Skovoroda, NAS of Ukraine. Kyiv: Abrys, 581. [in Ukrainian].
11. Kikot, N. Yu. (2009). Fenomen syntezy mystetstv u konteksti miuzyklyv. Culture and information society of the 21st century: materials of the All-Ukrainian scientific-theoretical conference of young scientists, April 23–24, 2009: to the 80th anniversary of the Kharkiv State Academy of Culture / [ed. col.: V.M. Sheiko and others]. Kharkiv, 195–196 [in Ukrainian].
12. Kolesnyk, O. S. (2004). Filosofskyi potentsial suchasnogo miuzyklu. Bulletin of the Chernihiv State Pedagogical University named after T.H. Shevchenko. Series: Philosophical Sciences, 32, 34–39 [in Ukrainian].
13. Kostiuk, N. (2007). Muzychni zhanry: klasyfikatsiyni problemy [Music Genres: the Problem of the Classification]. Researches of the Fine Arts, 2(18), 73–80 [in Ukrainian].
14. Kravchenko, D. (2014). Suchasnyi teatralnyi miuzykl yak yavyshe vydovyshechnoi kultury [A modern theatrical musical as a form of spectacular culture]. The image of a modern teacher, 10, 47–50 [in Ukrainian].
15. Lapko, V. V. (2018). Stanovlennia zhanru «miuzykl» yak rezultat intehtatsii ta vzaiemopronyknennia kultur [The formation of the genre of «musical» because of the integration and interpenetration of cultures]. Current problems of history, theory and practice of artistic culture, 40, 327–333 [in Ukrainian].
16. Liu Jian (2023). Zhanrovyi invariant brodveiskoho miuzyklu na rubezhi XX–XXI stolit [A genre invariant of the Broadway musical at the turn of the 20th – 21st centuries]. Dissertation, Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts, Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine [in Ukrainian].
17. Liu Jian (2023). Rysy zhanrovoho invariantu miuzyklu ta yoho vtilennia v «Wicked» S. Shvartsa [Characteristics of the genre invariant of the musical and its embodiment in «Wicked» by S. Schwarz]. Problems of Interaction of Art, Pedagogy, & Theory and Practice of Education, 67, 39–55 [in Ukrainian].

18. Manko, S. B. (2012). Vidobrazhennia natsionalnoi mentalnosti v miuzykli. Kultura ta informatsiine suspilstvo XXI stolittia [Reflection of national mentality in a musical]. Culture and information society of the 21st century: materials of the All-Ukrainian scientific-theoretical conference of young scientists, April 19–20, 2012, Kharkiv. 170. [in Ukrainian].
19. Manko, S.B. (2014). Miuzykl u khudozhnii kulturi Ukrainy kintsia XX – pochatku XXI st. [Musical in the artistic culture of Ukraine in the late 20th – early 21st centuries]. Dissertation, Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts, Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine [in Ukrainian].
20. Manko, S. (2014). Istoriia rozvytku zhanru miuzyklu v Ukraini v pershodzherelakh ta publikatsiiakh [History of the genre of the musical in Ukraine in the primary sources and publications]. Traditions and novations of the higher architectonic and artistic education, 1, 43–47 [in Ukrainian].
21. Manko, S. (2012). Miuzykl i rok-opera v ukrainskomu sotsiokulturnomu prostori [Musical and rock opera in the Ukrainian socio-cultural space]. Culture of Ukraine, 39, 268–276 [in Ukrainian].
22. Melnyk, M. (2018). Miuzykl yak fenomen mystetstva ukrainskoi estrady KhKhI stolittia [Musical as a phenomenon of Ukrainian pop art of the 21st century]. Economy and culture of Ukraine in world globalization processes: positioning and realities: Materials of the III International Scientific and Practical Conference, Kyiv (2018, March 22). Kyiv. 137–140 [in Ukrainian].
23. Polianskyi, T. (2013). Miuzykl yak polizhanrovyi fenomen muzychnoho teatru: istoriia ta perspektyvy [Musical as a multi-genre phenomenon of musical theater: history and prospects]. Notes on Art Criticism, 23, 122–128. [in Ukrainian].
24. Rudyi, D. (2024). Miuzykl odeskykh avtoriv «Kniahynia Olha» yak suchasna versiia poshyrennia ukrainskoi kultury [The musical by Odesa authors «Queen Olha» as a modern version of spreading Ukrainian culture]. Ukrainian culture : the past, modern, ways of development, 48, 270–275 [in Ukrainian].
25. Sakva, O. (1979). Ranok miuzyklu [Morning of the Musical]. Ukrainian Theater, 3, 28–29 [in Ukrainian].
26. Tesler, T. (2023). Miuzykl XXI stolittia: tendentsii rozvytku [Musical of the 21st century: development tendencies]. Fine Art and Culture Studies, 1, 122–128 [in Ukrainian].
27. Shevelova, O. (2022). Realizatsiia suchasnoho dytiachoho miuzyklu O. Spilioti «Zhaba Masha» v konteksti subkultury molodoho pokolinnia [Realization of modern children's musical «Frog Masha» by O. Spiliotti in the context of the youth subculture]. Journal of Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine, 1(54), 149–161 [in Ukrainian].
28. Shevelova, O. (2021). Suchasnyi dytiachyi miuzykl «Zhaba Masha» O. Spilioti v konteksti rezhyserskoho modeliuvannia tvorchoho mystetskoho proiektu [Modern children's musical «Frog Masha» by O. Spilioti in the context of director's modeling of a creative art project]. Journal of Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine, № 3–4 (52–53), 262–276 [in Ukrainian].
29. Altman, R. (1989). The American film musical. London : British Film Institute. 386 p.
30. Bez, H.; Degenhardt, J.; Hofmann, H. P. (1980). Musical: Geschichte und Werke. Berlin. 399 s. [in English].
31. Everett, William A.; Laird, Paul R., eds. (2002). The Cambridge Companion to the Musical. Cambridge Companions to Music. Cambridge University Press. 310 p. [in English].
32. Kenrick, J. (1996). History of film musicals. *Musicals101.com*. URL: <https://www.musicals101.com/erafilm.htm>
33. Kenrick, J. (2000). The history of musicals. *Musicals101.com*. URL: <https://www.musicals101.com/history1.htm>
34. Kenrick, J. (2008). Musical Theatre: A History. Continuum. 408 p.
35. Musical film. *Encyclopedia Britannica* / The Editors of Encyclopaedia Britannica. URL : <https://www.britannica.com/art/musical-film> [in English].
36. Syncretism (1911). *Encyclopædia Britannica*. Vol. 26 (11th ed.). URL: https://en.wikisource.org/wiki/1911_Encyclop%C3%A6dia_Britannica/Syncretism [in English].

Дата першого надходження рукопису до видання: 25.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 18.09.2025

Дата публікації: 07.11.2025